

Samuli Råman

Marita Råman

ÖRVELTÄJÄT

Tallinnan
viinaturistit

ÖRVELTÄJÄT

Tallinnan viinaturistit

Kuvat: Samuli Råman

Teksti ja taitto: Marita Råman

© Samuli Råman ja Marita Råman

ISBN 978-952-65151-8-2 pdf

ESPOO 202

JOHDANTO

Tämä kirja on kuvataiteilija Samuli Råmanin Tallinnassa vietettyinä vuosina tapahtuneen ympäristön havainnoinin tulos aiheena suomalainen viinaturismi. Työt on tehty A4-kokoiselle väripaperille pastelliliidulla. Kuvat ovat luonnos-maisia tilannekuvia tosi-tapahtumista ja katunäkymistä Tallinnassa. Tilannekuvat ovat taiteilijan nimeämiä, ja osin kryptisiä. Kuvasarja on tapaus-tutkimus suomalaisten humalakäyttäytymisestä vieraal-la maalla täysraittiin näkö-kulmasta katsoen.

Suomalaisten väkijuomien käytöllä on pitkä historia. Karhunpeijaissa pyrittiin juomaan reippaasti, tavoitteena oli juoda pää täyteen kunnes oli kaikki juotu penkin alle ja sammumispisteessä. Vanhasta perinteestä muistuttaa Alkon myynnissä ollut väkevä 42-prosenttinen Karhuviina, jonka on syrjäyttänyt Karhu -olut. Jostain syystä suoma-lailla on ollut tarve aika ajoin humaltua oikein kunnolla, juominen on ollut humalahakuista pakoa arjen huolista, mutta myös iloiset hetket kuten häät ovat vaatineet huppelia, tuiteria. Peijais- ja kapakkakäytänteiden lisäksi olut on

virrannut kansanrunoissa, Osmotar oluen laatija on tunnettu Kalevalan hahmo, olut läikähtelee Pohjolan pidoissa. Tuoppien pohjalta löytyy sakkaa ja kääremeitä.

Örveltää on omaperäinen sana ja tarkoittaa suomeksi äänekästä, sammaltavaa ja häiritsevää puhetta, joka liittyy humalatilaan, rähinöintiin ja riehumiseen, käytös voi olla epäasiallista tai jopa seksuaalista häirintää. Örvellys viittaa karkeaan ja hillittömään käyttäytymiseen ja ääntelyyn julkisesti. Suomalaisesta viinan-juontikulttuurista on tehty kaksi kattavaa kulttuurista esitystä, ensimmäinen on folkloristi Satu Apon Viinan voima, ja toinen historioitsija Kustaa H.J. Viikunan Juomareiden valtakunta. Varhainen viina-kulttuurin kuvaaja on Väinö Korhonen, jonka teoksesta Rämekorven viinakuninkaat, julkaistu vuonna 1920 useimmat sitaatit on otettu. Väkeivistä eli alkoholi-juomista puhutaan viinana, olut on miedompi juoma. Viinaa käytettiin tietäjän toimissa, olutta juhla- ja saunajuomana.

Juhannusjuomat

Nuorille sana "ennen vuosi lehmättä kuin juhannusyönä heilatta", ja vanhoille se heila muuttuu viinaksi. Ja niin sanoo Hiertiäinenkin, että vaikk'ei olisi yhtään lehmää, niin juhannusyönä pitää olla viinaa.

Turakka on laskemassa viimeistä astiallista ja tietää kohta pääsevänsä juhannus-saunaan, siihen suloiseen, josta hänkin osaa vielä nauttia. Kohta tulee Hiertiäinen, ja yhdessä kannetaan korennessa raskas viinakontti Hameniemen kamariin. Ja sitten se aloitetaan. Hänkin, Turakka, on ollut kaksi viikkoa maistamatta, että paremmin voisi nauttia juhannuksestaan ja juoda nyt litrakaupalla.
(VK)

(VK-tekstiotteet on otettu Veikko Korhosen romaanista Rämekorven viinakuninkaati, v. 1920)

Aamu sarastaa

Tönössä ollaan

Sanonta "olla tönössä" tarkoittaa sekä majoilemista että humalaa. Eivätkö suomalaiset koskaan ole selvin päin kestäneet asumisensa ankeutta?

Humala, viina ja tarinointi on ollut eräonnen osa, sen turvaaja ja varmistaja milloin loiskausuhrina maahan, milloin taas kielenkannan irrottajana. Kalastusnuottakunnat viettivät kiireisinä kalastusaikoina vapaahetkiään saarella porukalla, joka majoittui pieniin kalastajamökkeihin. Siellä oltiin sananmukaisesti tönössä suojaan maailman ja meren myrskyiltä, tuiskuilta ja tuuilta.

Erästäjät puhuvat viinasta lämmikkeenä, aine on teholääke vilua vastaan. Merimiesten konsti köhää vastaan on kautta aikain ollut tumma rommi. Lönnrotin ja kumppaneidenkin raittiusseura piti vielä 1800-luvulla verrattomana kohennuksena kansan raittiuden saralla, jos viinasten nautinta rajoitettiin aamupäivällä muutamaan snapsiin ja oluseen tai jokuseen punaviinilasilliseen ja vasta iltapäivällä otettiin enemmänkin.

- tönö = pieni mökkipahanen, humalatilatila, jossa ns. silmät seisoo päässä

Aamu-uni

Pontikka

Suomalaiset tietävät: pontikka on väkevä viina, monasti kirkastettu vahva juoma. Kiteeläinen on kirkastettua pontikkaa, vahvaa kuin mikä. Viina edustaa vahvuutta, joka saadaan kohenevasta itsetunnosta ja lämmön tunteesta. Viina ikään kuin kuiskaa suomalaisen korvaan lupauksen: Sulle lämpöni lempeni annan. Tosin viina antaa pettäviä ja katteettomia lupauksia, mutta ah niin uskottavia ja kaivattuja.

Kun Lemminkäinen Kalevalassa onki oluttuopista matoja, hän oli ensimmäinen myyttinen onnenonkija suomalaisessa mytologiassa. Vertauskuva oli varsin fyysinen. Ongittavat olivat liukkaita kuin käärmä tai ankerias, varsinaisia onnen onkamoisia. Kala ja viina ovat symbolisessa merkitysyhteydessä toisiinsa lähes sakraaliin tapaan, jossa miedompi versio murkinasta leipä ja viini on yhdistetty ehtoollistapahtuman symboleiksi. Eikä vain ranskalaiset hallitse sanaleikkejä ja monimerkityksellisyyttä, karjalainen pärjää siinä taidossa ihan yhtä hyvin ellei paremminkin. Ehtoollinen tulee sanasta ehtoo eli ilta, vaikka illallinen onkin suomeksi päivällinen. Sanan esikuvana on ilta-aikainen myöhäinen ateria. Sanalla voi olla juurensa yhteisiin juhla-aterioihin uhrilihapatojen, juomien ja lyylittelyn merkeissä.

lyyli, on lepytysuhri jumalille tai haltioille; Lyylitellä = hyvitetellä, lepytellä

Ajattelijä

Viina

Viina edustaa satujen spiritusta, pullonhenkeä, joka toteuttaa kolme toivomusta. Mutta mitä opimme tästä? Turhautunut ihminen ja alkoholi eivät sovi yhteen, humaltunut ihminen voi väkivaltaisena olla uhka ympäristölleen, ja aina alkoholi on uhka terveydelle ja aivosoluille.

Me suomalaiset, olemme vakuuttuneita että väkevissä on vahvuutemme ja juomme vaikka käärmeoluen, noukimme katkerasta kalkista haitat vain pois kuten Lemminkäinenkin teki käärmeitä kuhisevalle pitojuomalle, ja niin olut maistui sekä uho jatkui taas jumalten juomingeissa, noissa Pohjolan pidoissa ja niinhän siinä kävi loppujen lopuksi, että "tuli työ satu tapahtu" – toisin sanoen isännän tappo.

Traaginen tapahtumaketju sai alkunsa ikävästä tervetuloitovotuksesta, rajaisista. Käärmeoluella osoitettiin ettei Lemminkäinen ollut tervetullut, koska tuli kutsumattomana vierana juhliin.

...

Juoppous vie moraalittomuuteen ja hyväksikäyttöön:

Hyvä nainen hyvän miehen,
Kaunis nainen kauppamiehen
Joi viinat, joi oluet,
Joi oman tyttärensä
Viinoissa vilistessä,
Oluessa ollessansa... SKVR VII2 1308

Aurinkospiraali

Kekkelehtiminen

Anttikin koettelee paininpuitaan. Eivät kannata. Hankeen lopsahtaa mies perälleen, ja kolmikulmaiset silmäkolot jäävät avuttomina tuijottamaan Torakkaan.

Taisi tulla huonous? nauraa Turakka.

Eikö perhanata, kun ne vorninkaisetpa rupesi taas työntämään, valehtelee Antti ja pitelee mahaansa.

Ne tahtovat vielä napsun, annas kun tuon putelin.

Elä, elä, kyllä se vika on, kun ma oikein sanon, näissä paininpuissa, kun juuttaista jänteet katosivat.

Kun makaat tuossa havuilla ikäpuoleen, niin kannan selässäni, sanoo Turakka ja nauraa niin että korpi kaikuu. Pääsetkö sinä sieltä vai pitääkö auttaa?

Antti kekkelehti, välistä hankeen tupsahtaen, nuotiolle ja nukahti ihanaan havun tuoksuun.

Sylykkä puuhasi viinoja talteen ja pupatti omia sekavia puheitaan. Väriiviina oli kihonnut hänelläkin

heti korvallisiin. (VK)

- * kekkelehtiä – kuppelehtia, kaatuilla
- lopsahtaa – kaatua
- paininpuut – metafora jaloille
- pupattaa – jupista, puhua hiljaa itsekseen
- vorninkaiset – lapamadot (*Diphyllbothrium latum*)

Auto ja pullo

Lahjus

Jos herra komissarius,
tai joku kruunun taarius
sattuisi sitä näkemään,
ett kaupaksi on väkevää.
Niin rommia ja olutta,
ja vielä tupakoimista
tuleepi hälle tarjota,
niin itseään lailta varjella. (VK)

Kaklus

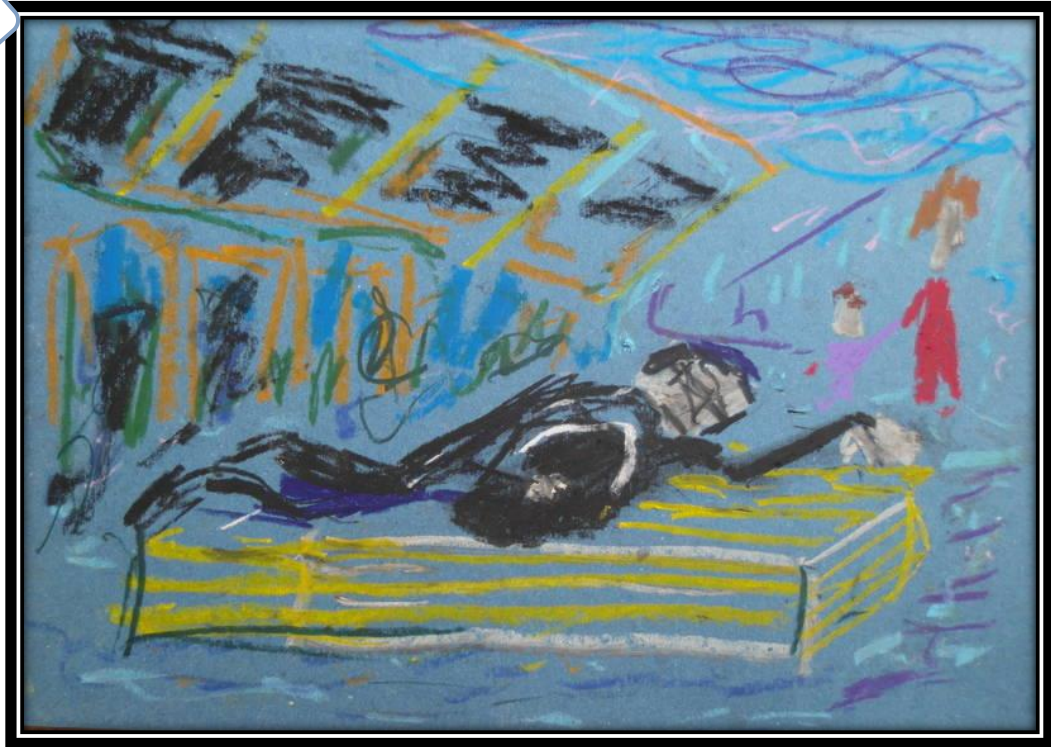

Tolkuton känni

Alkoholi voi olla kuolemaksi. Kalevalassa Osmotar on oluen tekijä, mutta kansanrunoissa Osmotar esiintyy myös Manattarena, kuoleman enteenä. Nuori Anni-tyttö oli vastojen teossa, kun kuuli Osmottaren eli Kanervottaren kuiskivan, että tyttö kuuluu hänelle. Osmotar kuiski kosteikosta, Kanervotar maanraosta. Kasva vielä kolme vuotta, niin sitten tulen noutamaan sinut. Merkiksi ja sanojen vakuudeksi Anni kadotti metsään sormuksen sormestaan, ja korun kaulaltaan. Emo neuvoi olemaan surematta, ja varttuvan rauhassa mäkiaitassa. Näin tehtiin, mutta hyvistä oloista huolimatta Anni kuitenkin hirttäytyi. Kun kolme vuotta oli kulunut, äiti tuli katsomaan miten tytär voi ja löysi tyttärensä kuoliaaksi kuristettuna ja kangistuneena.

Kanerva on noista ajoista lähtien tunnettu kuoleman enteenä ja kukkana. Jos kanervan tuo sisään, se tietää jonkin talon asukkaan tai tuttavan kuolemaa.

Bag

Chang Kuo

Chang Kuo oli taitava säätelämään hengitystään, ja hän saattoi olla päiväkausia ilman ruokaa, juoden viinijuomia. Keisarin annettua hänelle viiniä, hän kieltäytyi siitä sanoen: Palvelijasi pystyy juomaan enintään kaksi tuoppia, mutta hänellä on oppilas, joka pystyy juomaan kymmenen. Ming Huang oli tyytyväinen ja käski kutsua hänet luokseen. Yhtäkkiä pieni taolainen pappi lensi alas palatsin katolta. Noin 15- tai 16-vuotias, hänellä oli komeat kasvot ja viehättävä persoonallisuus. Keisarin käskettyä hänen istuutua, Chang Kuo protestoi: Opetuslapseni pitäisi jäädä seisomaan palvellessaan Teidän Majesteettianne. Tämä miellytti keisaria vielä enemmän, ja hän tarjosi oppilaalle viiniä, josta tämä onnistui juomaan pienen kulauksen.

Chang Kuo pysäytti juomisen ja huudahti: "Älkää antako hänelle enempää, tai hän ylittää rajansa. Ming Huang kuitenkin vaati lisää, minkä seurauksena hän humaltui ja viini nousi päähän ja irrotti hänen myssynsä, joka putosi maahan. Niin hän muuttui välittömästi kultaiseksi viinipikariksi. Keisari ja keisarilliset sivuvaimot olivat sekä hämmästyneitä että huvittuneita nähdessään taolaisen katoavan ja hänen tilalleen jäävän vain kultainen pikari. Tarkastettaessa se osoittautui Chi-hsienin palatsiin kuuluvaksi ja siihen mahtui juuri ja juuri yksi tou viiniä.

tou = 10,35 litraa

Hyvä kuuntelija

Silvaus

Silvauksesta koitettiin omin avuin päästä ns. mittomalla: Valmistettiin kuppiin lääkaineista mitä sattui kotona olemaan (viinaa, mikstuuraa, kyrön äijää, karhun sappee tai mitä vaan), mentiin huoneen sisäpuolelle selkä oversa kiinni, suorana, kädet leveällä, seisomaan, suoristettiin usean kerran ruumis mahdollisemman suoraksi ja luettiin viimein "troppikuppiin" sanat:

Neitty Maria kirkkoon meni
Neitty Mari silvastiin
Pyhain kirkon kynnyksissä.
Ketkä sinun on silvasseet,
hurmatukko, vai surmatukko,
päälliset, vai päättömätkö,
suulliset vai suuttomatko? (yk)

- - -

Tämän jälkeen oli vielä pari manausta, ja sitten kulautettiin "troppi" suuhun.
"Hurmatuilla" on tarkoitettu murhaajia. Hurme -sanaa ei ole paljon käytetty mutta on se tarkoittanut verta.

SKVR X2 3636

Eccehobobo

Pirttiviina

Voiteeksi käytettiin viinaa, johon oli sekoitettu jotain esim. suolarakeita ym. Sekä luettu loitsu.

Kerran erhetyksessä join lääkeviinat. Tätini oli hommannut joltain loitsijalta sisareni kipeitä silmiä varten pirttiviinaa. Viinapullo oli pantu kammarin kaappiin ja minulla oli siellä samanlainen viinapullo vaan minä otinkin erhetyksessä sen loitsitun pullon ja join sen kaiken ennen kuin huomasin mitään. Ei ole eläissäni silmäpasko sitten vaivannut, toteaa kertoja. (SMSA)

- kamhari = tuvan pirtin viereinen vierashuone
- silmäpasko = silmien rämmiminen

Biglip

Kahtoja

Viinankahtoja on semmoinen henkilö, joka viinaan katsomalla osaa sanoa, missä varastettu kalu tahi tavara on kätkössä piilotettuna.

Viinasta katsominen

Sairastin jalkaani, mentiin mummolle, joka viinaan katsomalla pääsi selville sairauksista, näytti viinassa varkaan kasvopiiirteet jne. Isäpuoli otti korpirojupullon taskuunsa ja laputti jalkaisin pari penikulmaa tietäjän eli noidan ”tykö”. Jotakin se oli ”selittänyt” ja joitakin parantanut. (SKSA, Suomen murteiden sana-arkisto)

- korpirojupullo = pontikkapullo
- laputtaa = kävellä

Butt

Tontulle loiskausuhri

Kuin joku sattui talossa noin vain sattumalta sisälle käymän, niin annettiin hänelle ystävyysryyppy. Mutta tätä ei vastaanottaja kaikkea ryypannyt, vaan jakoi siitä osan talon tontulle. Loiskauttamalla ylitse pikarin ulkoreunan lattialle. Ja se tapahtui siinä missä se ryyppy annettiin, siinä ei ollut mitään määrättyä asemaa. Viinanpolton aikana se tapahtui pränpirtin lattialle. Jos oltiin asuntotuvassa se tehtiin siinä. Jos oltiin ulkona pihamaalla niin se tehtiin, jos siinä ryyppy annettiin. Ja sen piti olla toivon merkki että talossa olisi aina viinaa yltäkyläisesti tontullekin.

(KRA. Uskomus Haltijat-erisidos no 9160)

Duo

Pullotettu aurinko

Viinaa on sanottu pullotetuksi auringoksi. Kansanrunous yhdistää väkijuomat ja valon vapautumisen eli päivän päästön, mutta toisin kuin Kalevalassa kerrotaan, joissain versioissa päivän vapauttaa Jumalaisen ainoa poika Luojan luvalla. Päivänvalojen vapauttamisen sankariretkelle Kiesus lähtee pyhällä orilla, ottaa matkaeväiksi olutta, viinaa ja simaa. Pian tuli vastaan hako, joka oli ihan mahdoton ylittävä. Siitä ei päässyt yli eikä ali, eikä sitä voinut edes kiertää. Mutta Kiesus tiesi, mitä tehdä. Hän viskeli viinoja, kaatoi olutta, ja läikytti simaa haon päälle, jolloin halko katkesi kahteen osaan. Matka jatkui kunnes tuli taas este tielle, suuri kivi, josta ei päässyt yli eikä ali eikä ympäri. Siitäkin päästiin, samoin ojaesteestä kunne Väinölä alkoi näkyä. Ilmeni, että Väinö oli ollut kuolleena jo kolme vuotta, kadoksissa kahdeksan ja hänen kohtalonsa oli sama kuin Antero Vipusen, kuuset kasvoivat pääläelta ja takapuolesta männyt. Kiesus pyysi näyttämään Väinön haudan ja tiedusteli, missä kuuta ja aurinkoa säilytetään? Tarvittava tieto saatiin ja myös matkaohje: Aja viikko vesakkoja, toinen viikko tuomikkoa ja kuukausi katajikkoo.” Niin tapahtui ja niin aurinko pääsi paistamaan.

(Mukaeltu SKVR IV1 1352)

Gindjin

Huono omatunto

Tuntui olevan semmoinen painostava tunne. Se tuli väliin, vaikka olisi kuinkakin viinalla itseään voidellut, ja painoi mielen mustaksi. Tämä yhtämittäinen ammatti ei enää huvittanut. Jos olisi joskus vain omaksi tarpeekseen lirauttanut pullon, pari, mutta kun piti koko läänille valmistaa. Sotavuosina se oli kaikista ilkeintä, kun nälkä ahdisti sydänmaiden vähäväkisiä ja isännät kantoivat korpeen täysinäisiä jauhosäkkejä . . .

Elä kaada lisää, en minä juo. (VK)

Haju

Kännikala ja tunteet

Ihmisten lisäksi jotkut suomalaiset kalatkin katsotaan kannikaloiksi. Suomessa kannikaloja on varsinaisesti kaksi, ruutana, joka tuottaa etyylialkoholia selvittääkseen vähähappisessa vedessä sekä mystistä kyllä, ns. korpiainen eli seipi, joka myös korpelaisena tunnetaan. Korpelainen merkitsi entisaikaan myös korven asukasta. Venäläisillä kannikala on kansankielessä hauki eli votka ja japanilaisilla lohi, jonka kansanomainen nimitys tarkoittaa myös sakea.

ihminen juo ja tuottaa alkoholia, kala vain tuottaa. Ruutanalle viina on mahdollisuus säilyä hengissä. Ihmiselle alkoholi ei sovi, aivot tuhoutuvat. Ken ei piittaa aivojensa toimivuudesta ei tietenkään usko haittavaikutuksiin ja alkoholi voi osoittautua todelliseksi uhkaksi onnelle, terveydelle ja hyvinvoinnille, kun turmiolan-tommin-tie häämöttää, kuten tässä Samuli Råmanin uusversiossa opettavaisista kuvista á la Turmiolan Tommi, joka joi talonsa, tavaransa ja terveytensä.

Kasseissa kasvatetaan lohikaloja, juomarin kassit ovat viinalastista täynnä. Kännikala halajaa viinaa, mutta silloin tällöin myös läheisyyttä..

Halau

Viinakset laulattaa

Laso laula, laula laula,
 Las vielä vähäise laula,
 Laula lapsille remuksi
 Ja ilokso itselleni !
 Niin se luuluo moniki,
 Moni akka oatteluopi:
 Nyt se o justi juovuksissa;
 Ei uo poika viinavilla,
 Ei poika humala-hurja,
 Ilma on poika näin iloine.
 Ei kumaja kuiva kulkku,
 Henk ei rasvata heläjä,

Kui uo voilla voitajaista,
 Rasvalla rakentajaista.
 Eukko enne voilla voisi,
 Euk[ko] rasvalla rakensi.
 Nyt kui ois viinoa visata
 Putellista puoli verra
 (Hitukk)
 Meill ei piisoo pikari,
 Yks ei jumpra juotavaksi,
 Joisi vajova vat'erka,
 Juom putelim puoliliesi,
 Siit voa soipi sorja eäni,
 Käis o eäni kaunokaine.

Got it?!

Näyte kansanrunojen laulukehotuksesta, yksi monista. (SKVR)

Harmaa

Pois luirakkeet

Niin, mutta jos matoja ajaa, pitää panna sekaan vähän pirunpihkaa ja puuöljyä. Sitten se lutkahtaa reiän täyteisenä. Ei sinun mahassasi taia niitä matoja, vorninkaisia . . .? On veikkonen niitäkin, myönsi Antti. Kun välistä rupeaa pakkaamaan, niin on siihen paikkaan haljeta. Työntää niinkuin seipäällä sisuksia. No anna, minä laitan sitten sen seoksen nyt, kun on viina lämpimillään. Ajetaan reumatti ja saman tein luirakkeet sisästäsi. Kestät sinä litran verran kai sitä moskaa.

Kyl-lähän sitä nyt litran . . .

Minulla on täällä kaapissani vihollisen pilausta sen verran vielä. (VK)

- vorninkaiset, luirakkeet = lapamato (*Diphyllobothrium latum*)
- reumatti = reumatismi
- vihollisen pilaus = kiertoilmaus viinalle

Helpful friends

Kestiystävyys

Hiertiäiselle tuli hätä. Pääkin vähän selvisi.

Voi perhana, jos tulee ja pörrittää se hörrikkä, niin viinat menee.

Anna sinä Sylykkä konttisi, niin vien sillä vähän Tiina Loviisalle . . .

napsua . . . , että jaksaa paremmin suutaan laksattaa.

Vie, vie, viinoja sillä on ennenkin hyysätty ja kuljetettu.

Parasta on korjata tavarat talteen ja jättää tulisijat Hörödiille. (VK)

- Hiertiäinen. Sylykkä ja Hörödi ovat romaanihenkilöitä, viime mainittu taidemaalari
- napsu = napanteri, pieni naukku alkoholia

Huggers

Pistoksen sanat

Pihtiputaalla pistosta parannettiin niinkin että otettiin joko viinaa, ja jos ei ole viinaa, niin vettä; sitten otetaan uunin sisästä uunin katosta palanutta tuhkaa ja sitä pannaan viinaan; ja ryypätään sitä ja sillä voidellaan, ja sylkästään sekä sanotaan voimasanat: "Hyi kolme yhdeksää!" (SKVR mukaeltu)

Hylje

Juomisen hinta

Ensimmäinen pullo on kallis, mutta humalaan tultaessa toinen pullo on jo paljon halvempi, ja lopulta pullot ovat melkein ilmaisia.

(KH)

dontgiveup

Ähkyn loihto ja parannus

Ähky äpäreen poika,
Tule huomenna meille
Mahon lehmän makkaroilte!
Jos'et tule, niin meran vitusta annetaan.

Kolme ovea nostaa saranoiltaan ja niitten saranoitten läpi kolmeen kertaan pujotellaan suolat eli vesi kaksi kertaa myötä- ja yhden kerran vastapäivään. Sitten vielä kolmen hevosen kolmesta kakkarasta puristetaan kolme tippaa itse kustakin kokkareesta kolme tippaa. Sitten tupakkipölkystä virutetaan vettä siihen. Sitten sitä höytyvää, jota on linnun kynän sisässä on ja uunin sisältä sitä tulen synnyttämää tulen karstaa uunin katosta. Sitten kanssa hylkeen karvoja. Ne hienonnetaan ja ne panna siihen veteen eli viinan sekaan; se on yhenlainen, olipa se mitä tahansa. Ne pannaan veden eli viinan sekaan kaikki ja sitä ryypätään. Loihto loihditaan lääkkeeseen yhdeksän kertaa ennen kuin ryypätään. – Se on hyvin hyvä ja auttavainen konsti ja on paljon koettu, vakuuttaa kertoja. (SKVR XII2 6372)

- yhenlainen = yhtäläinen, se ja sama mitä käytetään

In crowd

Pulloloru

Lintu lintu, missäs kävit
kanavasta vettä joit,
joit sie pullin joit sie kaks
aloit tulla hullummaks.

Iso mies tersaill

Oluen valmistus

Sammon taonnassa on oluella roolinsa. Kun Väinämöinen oli joutunut Pohjolaan, siellä oli Pohjan akka, kyykynsi "luuhamuura", joka esitti tuuliajolta rantautuneelle Väinämöiselle kysymyksen, josko hän osaisi laatia sammon kolmesta ohran jyvistä, kahdesta karitsan luusta.

Toinen oluen alkuperämaininta on sanottu Osmottaresta, joka olutta keitti, väkivettä väännätteli kolmesta ohran jyvistä.

Kolmas maininta oluenkeittäjästä oli Kalevatar, kaunis kapo, joka tavattoman taarin laati.

Isot Kassit

Perskännit

Kerran löysin metsällä ollessa tyhjän kyppinkanisteri, otin sen ja arvelin, jotta tuossa se tehdään vielä kunnin kilju. Minä vein sen kusiaispesään käymään ja maltoin käyttää sitä viikon päivät. Sitten sanoin kaverille, jotta minullapa se voipi olla kunon kilju, lähdetään juomaan. Meitä oli puolenkymmentä kaveria. Se oli tosi ainetta, kun ei vähän ajan perästä päästy persiiltään minnekään. Laulu ja huuto oli kova.
(KKK)

Istu

Harrastuksena väkevät

On muutenkin semmoinen työjuhta, että monta miestä vastaa. Mutta väkeviä harrastaa, vaikk'on ihan terve mies.

Kun sille siitä sanoo, niin nauraa vasten naamaa: Maistaahan isäkin, ei se minunkaan suuni tuohesta ole. Sitten viinan voimalla väliin riehuu, muka ihmeitä näyttääkseen. Ja kyllähän se näyttääkin. Ottaa hevosenkin ja nostaa, peto, koholle niin kuin rukkasen. On sillä luonnostaankin niitä voimia. (VK)

Isyys

Nettibaari

Ei minulla ole virkoja eikä muita, sanoo Bertil. Minä maalaan tauluja.
Bertil tarkkaa, minkä vaikutuksen se Ukkoloihin tekee.

Jopa Hiertiäinen katselee vähän pitkään. Miettii,
etteipä taida tämä herra ollakaan niitä oikeita
herroja. Tauluja... semmoisia kuvasia . . . höh.

Ja Bertilille;

Vai tauluja, semmoisia seinällä pidettäviä, piruja ja muita,
niinkuin on Sylykän tuvan seinällä, markkinoilta, mistä lienee tuotu, jossa
niitä pahalaisia oikein rykelmänä, hangot ja haarukat kourissa. (VK)

Itpeo

Väkijoukossa kohdataan

Karmeita olivat entisajan taikakeinot pahimmillaan. Kauheaa oli kirkonväkikin, joten sen karkottaminen vaati omat rajut keinonsa ja ureaa.

Ensin otettiin sellainen ryyppy että oksetti. Voimallisessa ryyppyssä oli ihmis- ja lehmänkusta, jota annetaan ryyppyksi. Oksennettiin lattialle, josta se korjattiin tarkasti talteen. Kolmesta lähteestä ostetaan vettä joko hopearahalla tai voilemmalla hopeasiruja. Kirkonväen vaivaama ensin pestiin, sitten säikäytettiin, sitten kierrettiin kahdesti myötöpäivään ja kerran vastapäivään. Pesuvesi otettiin talteen ja siihen lisättiin oksennus. Sitten taas oksennettiin joko huoneessa tai saunassa. Jos ei yhdellä kertaa tepsinyt, niin tehdään uudestaan sama temppu. Lopuksi viedään sekä oksennus että pesuvedet yhteen sekotettuna hautausmaalle, jossa liemi nakataan ruumiin hautaan.

Tämä tieto on SKS:n kansanrunouskokoelma julkaisemattomista runoista vuodelta 1935 Suomussalmelta. JR 01847

Jälleen näkemisen riemu

Viinakuningas

Siellä sitä välistä on lirautettu, kuusenjuurikasta, eikä ole kukaan mitään haistanut. Kun se Rämekorpi on semmoinen, ettei sinne osaa kukaan. Niinkuin rannatonta suota ensin joka puolla ympärillä ja sitten vasta korpea. Missähän se Turakka mahtanee nyt sitä keitellä, sillä poikien viina oli sitä varmasti? (VK)

- viinakuningas = pontikan mestarikeittäjä
- kuusenjuurikas = pontikankeitto suoritetaan kuusen oksien suojassa, siitä nimi

Johtaja puhuu

Repijäinen

Aatami ei oikein tiedä, mistä aloittaisi puheet sen konstikkaan viinamestarin kanssa. Läksin minäkin maistamaan, sanoo. Kun tämä sinun viinasi on parasta siinä repijäisessä ja reumatismissa. Vai läksit, jurahtaa Turakka vastahakoisesti.

Aatami maistelee. Neste kiertää niin ihmeellisesti suonissa ja nostattaa mieleen niin kumman keveyden. Ne on ne Turakan yrtit, mitkä lienevät, vai noituneeko muuten viinansa. (VK)

- "Repijäinen" on Kalle Päätalon tuotannosta tuttu, murteellinen ilmaisu, joka viittaa usein viinaan tai kovaan ryyppyyn, joka "repii" kurkkua tai ottaa lujille. Sana kuvaa voimakasta, usein polttavaa alkoholijuomaa. Se voi viitata myös yleisemmin kovaan ryyppäämiseen tai "viinapiruun". Kalle Päätalon tuotannossa repijäinen on kuvaus siitä, kuinka alkoholi ottaa tiukasti otteeseensa. Ilmaisua liittyy itäsuomalaiseen tai koillismaalaiseen murteeseen.

Kakss

Kittaaminen

Juomien kittaamisella tarkoitetaan yleensä alkoholin tai muiden juomien nopeaa, suurimääräistä tai jatkuvaa juomista. Tähän liittyy useita terveyteen, tapoihin ja sosiaalisiin ilmiöihin liittyviä tekijöitä: Kyseessä on usein kilpailuhenkinen tai sosiaalinen tapa, joka voi kuitenkin altistaa nopealle humaltumiselle ja nesteen liian nopealle imeytymiselle.

Monet juomat, kuten siiderit, makeat viinit ja varsinkin boolit, ovat todellisia energiapommeja, mikä voi johtaa painonnousuun.

Kaksi tuoppia yhden hinnalla

Kostea kalareissu

Lähtäänpäs jonakin päivänä kalaan, Pertteli, *paistamaan oikeita ahvenen juhtia hiilillä, semmoisia köriläitä, jotka joskus onkeen tarttuessaan kiskasevat miehen venheestä järveen. Otetaan piika-Anna, se lihava löntti, soutamaan, ja muutenkin mukaviksi, ja hitsiläinen, puteli mukaan viinaa, että saa huuhtoa ruotoja kurkusta.

Häh?

Bertilillä ei ole mitään sitä vastaan, ja Hiertiäinen jaarittaa: Ongitaan, reistataan luuvolla, jossa aina nykäisee, otetaan sitä Perttelin aurinkokylpyä pakaroille ja maistetaan, maistetaan välillä. Se tuo kesäinen luonto on niin mukava ja ne köriläät, varsinkin jos paistaa hiilillä. Loppumattomiin olisi Bertil voinut kuunnella sitä lökertämistä. Ihana oli tämä korpi, talot vanhoine tapoineen ja esineineen, ihmiset ja suopursuille tuoksuvassa korvessa tippuva viina. (VK)

Kalakastikkeessa

Peijaisissa penkin alla

Keskeinen printeinen ryyppyjuhla ovat peijaiset. Kuusamossa kaikkia petoja peijattiin, ahmaa, ilvestä, sutta ja karhua. Menettely oli yksinkertainen, kun peto oli kaadettu kutsuttiin kylä kokoon, kun viinaa oli saatu riittävästi haalittua. Joskus sitä joudutiin käymään porukalla Oulusta saakka, jokus turvaututtiin kotipolttoiseen eli pontikkaan. Tapana oli juoda itsensä tainnoksiin, jolloin uupunut siirrettiin penkin alle lepäämään. Siitä sanonta juoda toinen penkin alle.

Kassit

Korven kyyneleet

Korven kyyneleet on kansainvälinen käsite, joten kyseessä täytyy olla synty syvä. Kala ja viina ovat merkitysyhteydessä toisiinsa. Muinaisgastrolatria oli ilmeisesti sitä mieltä, että kalan kanssa sopii juoda väkeviä. Perinne on elänyt katkeamattomana ja jopa nanotekniikan aikalaiset, suomalaiset teekkarit syövät uskollisesti ja urheasti silliaamiaisen vapun kunniaksi ja krapulaa parantaakseen. Arvatkaa vain, mitä on juotu ennen aamiaista, mitä juodaan sillin kanssa ja ehkä vielä silliaamiaisen jälkeenkin. Saattaa olla, että mietojakin kuuluu, mutta enimmäkseen kyseessä lienee väkevät.

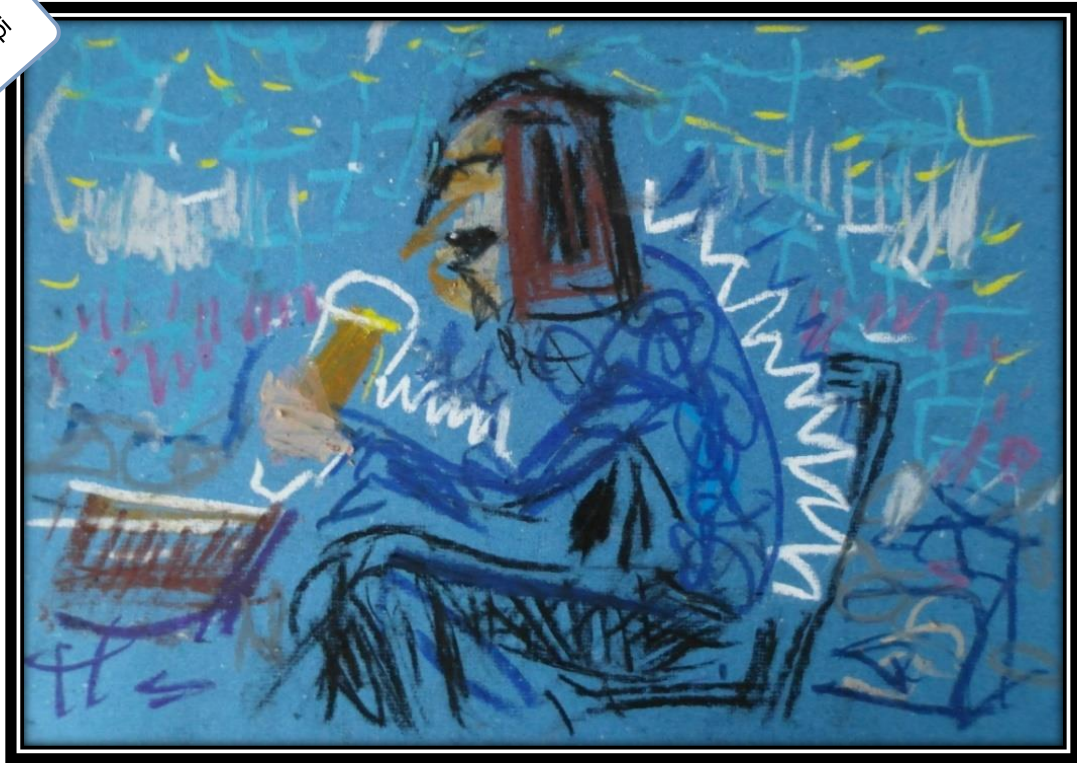
VIINA (pontikka, votka, sake)

KÄNNIALAT (seipi, hauki, lohi)

IHMINEN (suomalainen, venäläinen, japanilainen)

TALO (tönö, mökki, datsa, korpus, taku, sumai, mezon, hausu, kaoku, seki, buzoku, ie.)

Kevään eka tuoppi

Humala paikannimenä

Humala on päihtynyt mielentila, mutta myös paikannimi

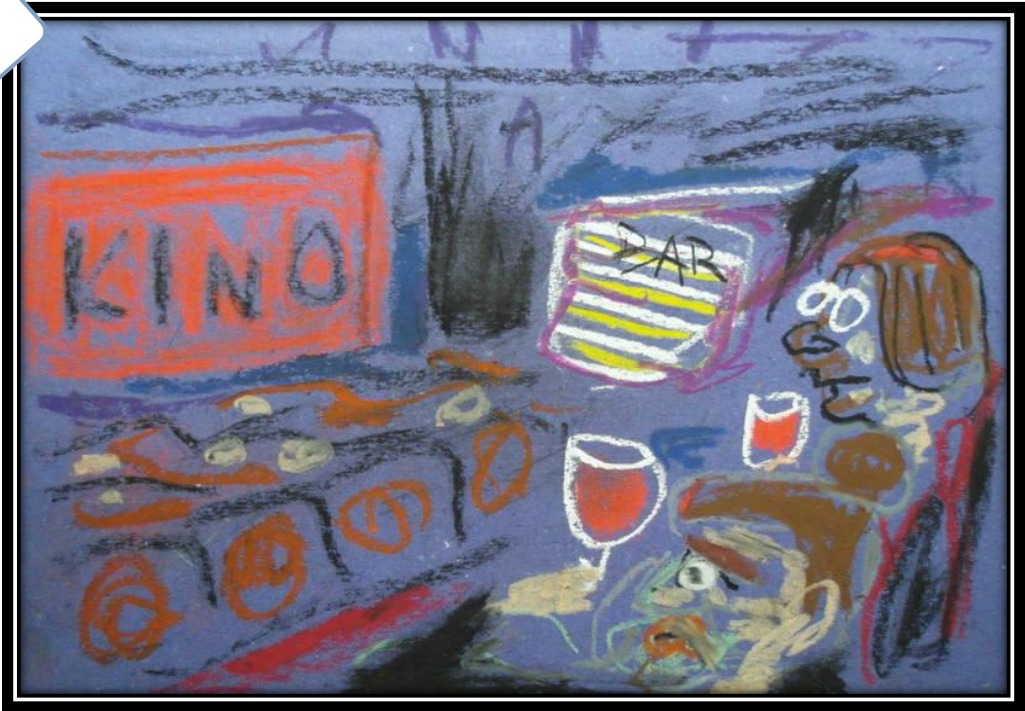
Karjalainen emäntä muistelee pienenä tyttönä taloon tulleen vieraita, jotka kysyivät missä äiti on. Tähän kertoja vastasi äidin olevan humalassa, minkä jälkeen vieraat tiedustelivat isän olinpaikkaa, ja vastaus oli jälleen: Isä on humalassa. Tästä kysyjät jo olivat varsin ihmeissään, mutta tiedustelivat vielä, missä kaikki muut eläjät ovat. Vastaus oli reipas tunnustus. Kaikki ovat humalassa. Kaikki on Humalassa heinänteossa.

Muistelossa hämmennystä aiheutti Humala-niminen pelto. Humalaa hyötykasvina viljeltiin, joten alkujaan nimi voi tulla pellostä, jossa kasvatettiin humalaa. Humala on vanha viljelykasvi, jota on kasvatettu keskiajalta lähtien mm. oluen mausteeksi. Olut oli tuolloin ja myöhemminkin kansalle tärkeä juoma ja nautintoaine, torpparit maksoivat verojaan humaloina.

Humalapäissään juopunut voi tehdä tappoja ja muita älyttömyyksiä, mutta humalatappo ei viittaa rikokseen vaan humalatarhaan eli paikkaan, jossa humalaa kasvatetaan.

(<https://kotus.fi/sana/humala-ja-viina-paikannimissa/>)

Kinotreffit

Viinamäen miehet

Juopumukseen taipuvaisesta henkilöstä voidaan sanoa: Hän on niitä viinamäen miehiä!

Suomen sukunimissä viina esiintyy tiuhaan. Yksi tunnetuimmista on Viinanen. Viina-alkuiset sukunimet ovat usein karjalaisperäisiä, ja niiden juuret voivat viitata 1600-luvulla yleistyneeseen viinanpolttoon tai paikan nimeen. Nimet eivät suoraan kerro alkoholinkäytöstä, vaan liittyvät ammattinimiin tai asuinpaikkoihin.

Kippaaja

Lemmenloitsujen viina

Lemmenloitsu varsin suorasukaisin sanoin luettiin viinaan eli terästettyyn kahviin, johon oli lisätty kolme hävyn karvaa ja kolmesta kirkkomaasta multaa, näin valmistettua viinaa tarjottiin halutulle miehelle, joskus onnistuikin temppu, kun kektivieras ei tiennyt mikä oli tarkoitus ja mitä juomaan oli sekoitettu.

Joskus aie tuli kohteen tietoon etukäteen, eikä temppu onnistunut, seurauksena saattoi olla vain pilkkalaulu ja kolmen kirkkomaan mullat noudettiin ihan turhaan.
JR 73618

Kirkas

Alkoholimyrkytys

Sitten keisari puhui Kao Li-shihille sanoen: Olen kuullut sanottavan, että se joka voi juoda ukonhattua (*Aconitum napellus*) kärsimättä vahinkoa, on ihmeellinen olento. Koska sää on nyt kylmä, anna Chang Kuolle vähän viiniä. He tekivät niin, ja juotuaan kolme annosta Kuo lyyhistyi huudahtaen: Tämä viini ei ole hyvää. Sitten hän kävi nukkumaan. Pian hänen hampaidensa havaittiin mustuvan ja vetäytyvän ikeniin; jolloin hän katsoi ympärilleen, otti puukon yhdeltä sivullisista, löi hampaansa irti ja kietoi ne vyöhönsä. Sitten hän otti esiin voidetta, jota hän hieroi ikeniinsä, ja hitaasti uudet hampaat ilmestyivät valkoisina ja kiiltävinä kuin jade.

(Kiinalainen kansantarina)

Kollane

Trokaaminen

Opiskelijoilla oli Tampereella rahat lopussa, mutta viikonloppu odotti. Lähdettiin Tammelan toilta hakemaan "vanhnaikaisella" tvalla viinalesit. Kaksi kaverusta lähti yrittämään , myyjä ilmestyikin pian paikalle.

Pojat saivat pullom, mutta maksun asemesta he tyrkkäsivät myyjän kumoon ja pakenivat asuntolan suojiin. Ilta kuluri attoisasti, mutta seuraavana aamuna oli ovella piiritys, myyjien partio oli ulko-ovella passissa. Lopulta opiskelija keräsivät kolehdin ja veivät maksun myyjälle.

Kolme naista uksi mies

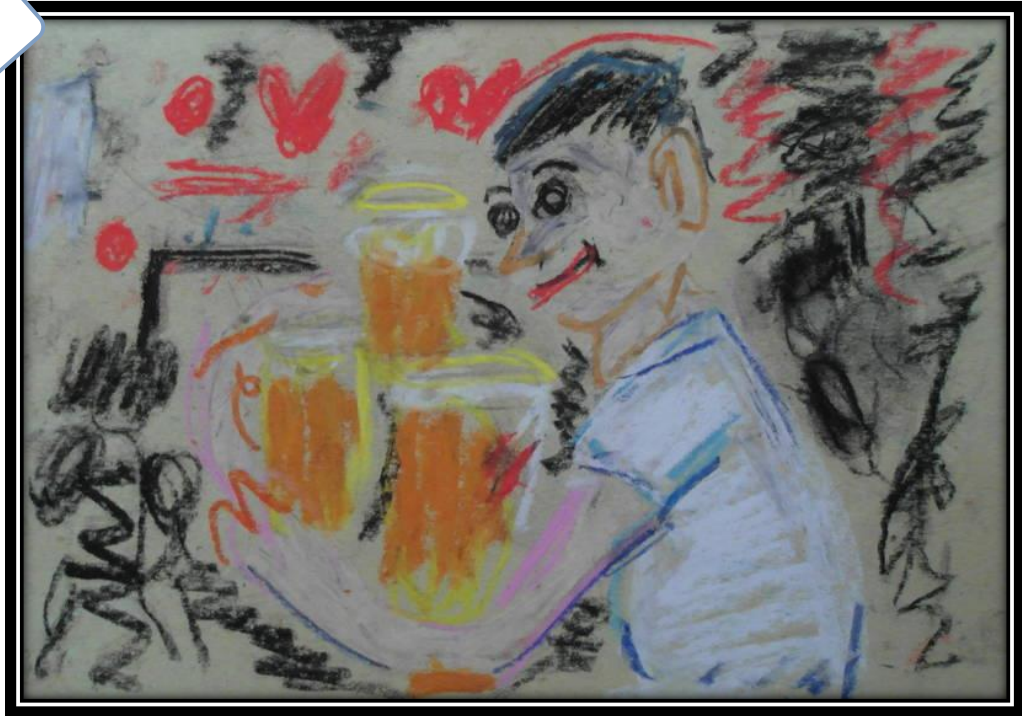
Olutarvoituksia

Ukko nurkassa
topelo kourassa. – Kaljatynnyri

Susi survoi, karhu jauhoi
suden nippu vettä tippui. – Oluenteko

Punainen mies,
puinen turkki,
pani miehet mieltä vaille,
naurut naisilta lopetti. - Oluttynnyri

Kolme

Häätanssi

...

Ei ilo puutu iso vielä muiltakaan,
Kun näissä häissä ryypyn kaksi suuhun saa.
Totta se ilon ilmottaa, kun tanssataan,
Violin ääni liikuttaapi koko maan.

...

JR 50402

Koos

Kielenkantojen kirvoitus

Kansanrunot on suurelta osin kerätty viinapalkkion voimalla. Ilman viinaryyppyä ei joko muistunut mieleen mitään tai ei haluttu laulaa. Runonkerääjät kiersivät maata putelivarasto mukanaan. Mutta alkoholia on kirvoittanut myös muiden maiden runoja, laulajia. Kinnalainen tarina kertoo:

Kerran vaellettuaan Ch`ang-anin kapakkaan hän näki taolaisen papin, joka oli pukeutunut mustaan myssyyn ja valkoiseen viittaan, raapustavan vaivattomasti seinälle seuraavan säkeistön:

"Aina kun lepään, tartun viinimaljaan,
Tietämättömänä kaikesta muusta tässä suuressa pääkaupungissa.
Niin valtavat ovat taivas ja maa, että pysyn tuntemattomana,
Vanhana miehenä, joka vaeltaa yksin ihmiskunnan keskuudessa."

(Kiinalainen kansantarina)

Korkkaus

Kirkkokänni

Kustaa Vilkuna jr. on tutustunut suomalaisen alkoholikäytön historiaan 1500-luvulta 1850-luvulle kirjassaan Juomareiden valtakunta: suomalaisten känni ja kulttuuri. Kipinä kirjaan syntyi, kun Vilkuna kuuli unohduksiin painuneesta kirkkokännien perinteestä.

– Kirkkoon tultiin hyvässä humalassa. Kirkossa oli pakko käydä ja sinne saavuttiin pitkien matkojen takaa. Kirkkoon myös piti valmistautua paastolla. Jos aamupala jätettiin syömättä, niin jotenkin se piti jaksaa, Vilkuna selventää.

Kultaa ja hopeaa

Kusinen paikka

Alkoholi lisää virtsaamistarvetta, koska se estää vasopressiini-nimisen antidiureettisen hormonin vapautumista aivolisäkkeestä, mikä puolestaan kiihdyttää munuaisten virtsaneritystä. Tämä johtaa usein tihentyneeseen vessassa käymiseen ja nestehukkaan.

"Kusinen paikka" on suomen kielen kuvakielellinen ilmaisu, joka tarkoittaa erittäin vaikeaa, tukalaa, epämiellyttävää tai kiusallista tilannetta. Se viittaa usein paikkaan tai tilanteeseen, josta haluaa nopeasti pois tai joka aiheuttaa suurta harmia. (Tekoäly)

Kusi

Silliaamiainen

Korven tai korpikuusen kyyneleet on käsite, jolla tarkoitetaan pontikan keittoa. Alkoholisanastossa kala ja viina esiintyvät rinnasteisina käsitteinä. Muinaisgastrolatria oli ilmeisesti sitä mieltä, että kalan kanssa sopii juoda väkeviä, lihan kanssa tietysti myös. Perinne on elänyt katkeamattomana ja jopa nanotekniikan aikalaiset, suomalaiset teekkarit syövät uskollisesti ja urheasti silliaamiaisen vapun kunniaksi. Arvatkaa vain, mitä on juotu ennen aamiaista, mitä juodaan sillin kanssa ja ehkä vielä silliaamiaisen jälkeenkin. Saattaa olla, että mietojakin kuuluu, mutta enimmäkseen kyseessä lienee väkevät.

VIINA (pontikka, votka, sake)

KALA (seipi, hauki, lohi)

IHMINEN (suomalainen, venäläinen, japanilainen)

TALO (tönö, mökki, datsa, korpus, taku, sumai, mezon, hausu, kaoku, seki, buzoku, ie.)

Kuusen takana

Kestiystävyys

Siellä on Hiertiäinenkin, lupsuttaja, suullaan nurmikolla, ja joku heittiö on nostanut hänen takapuolilleen kuivuneen lehmänaineen. Pullo on vielä housunkauluksen alla, mutta pohjapuoli ylöspäin, ja lakki on lentänyt vähän matkan päähän.

Patrakka ja Turakka ovat nukkuneet käsi kaulalla, ja puteli on leppäpensasta vasten pystyssä käden ulottuvilla. Rengitkin ovat tupertuneet suulleen ja tyttöasiat ovat jääneet sikseen. Toiset, onnellisemmat, ovat vieneet tytöt näin juhannusyönä, ja heidän vuoronsa on joskus toiste, arki-iltoina. Raatelevaa sydäntä, siitpä yksin jäännistä, on voideltu viinalla, ja mahtava kuorsahtelu jyriisee nyt hiljaa riittävän kokon ympärillä. (VK)

Läheiset kaverit

Pirttiviina

Voiteeksi käytettiin viinaa, johon oli sekoitettu jotain esim. suolarakeita ym. Sekä luettiin loitsu.

Kerran erhetyksessä kertoja joi lääkeviinat. Täti oli hommannut joltain loitsijalta sisaren kipeitä silmiä varten pirttiviinaa. Viinapullo oli pantu kammarin kaappiin ja kertojalla oli siellä samanlainen viinapullo, vaan hän otikin erhetyksessä sen loitsitun pullon ja join sen kaiken ennen kuin huomasin mitään. Eikä häntä eläissään silmäpasko sitten vaivannut. (SMSA)

Lasku

Tuopillinen olutta

Tuopi tuopilla olutta,
Pikarilla piimävettä,
Madot laidoilla matavi,
Käärmehet kähyelevät.
Tuopa lieto Lemminkäinen
Tapasi taskuhunsa
Löihe kukkaroonsa
Otti ongen taskustansa,
väkäraudan väksytänsä.
Madot maahan pudotteli,
Käärmeet käsin tavoitti.
Joi olusen onneksensa
Mehun mustan mieliksensä. (SKVR)

Looking for friend

Karhun kengitys

Ennen kun vielä oli karhuja ollut Virtsanojalla niin kun karhu oli tapettu, pidettiin karhun peijaisia. Niissä tanssittiin, laskettiin leikkiä kuolleen karhun kanssa, juotiin viinaa. Kengitettiin karhu ja sitten sitä tanssitettiin sitä pirtissä. (SMSA)

Karhun kengittämisen keskeiset piirteet: Karhun kypälät saatettiin kääriä esimerkiksi tuoheen, kankaaseen tai nahkaan, ja toisinaan niihin sidottiin "kengät" eli kääröt. Kengittämisellä (kuten myös karhun hampaiden irrottamisella ja kielen syömisellä) pyrittiin vertauskuvallisesti "kesyttämään" karhu, ottamaan sen voima talteen ja estämään sen hengen kosto. Kengittäminen oli osa karhulle osoitettua kunnioitusta, jolla varmistettiin, ettei karhun henki jäisi vaivaamaan metsästäjiä, vaan palaisi takaisin Tapiolan väkeen. (Suomen Metsästysmuseum)

Meno

Ryypätään herroiksi

Hyviin herroin luokse ryypyn ryyppään
alla ruuvan, ruuvan päällä kaksi. (JR)

Meitä on kaksi kalja päätä,
kolme kolikkopäätä.
Kun meitä enemmän olisi,
vielä kun viides olisi
linnat liikuteltaisiin,
järvet järkytettäisiin,
linnat liioille sioille,
järvet järkön portahille. (SKVR)

Menoa

Sämpylän ämmän viinatroppi

Sämpylän ämmä oli laittanut viinaan yhdeksää eri lajia voimallisia aineksia: tervaa, tärpähtiä pikioljyä, jodia, ruusuntippoja, suon linimenttiä. Tällä seoksella voideltiin ja samalla luettiin loitsua:

Mene mato maanrakoon
Kiviä kivistämään
puun juurta puremaan. JR 27196 mukaan

...

Jos ei viina, terva ja sauna auta niin sitten kaivetaan hauta. (suom. sanalasku)

Menossa

Tukeva nainen

Menin metsään kesällä,
Löysin metsät mettä täynnä,
Puun juuret punaolutta,
Otin kannun, otin kaksi,
Join minä itseni juopuneeksi,
Nukuin nurmella hyvällä,
Kaaduin maahan kankaalla.
Nousin nurmelta ylös,
Menin linnaan turulle,
Aloin kauppaani katsomaa.
Sain minä naisen linnasta lihavan,
Turun päältä naisen tukevan.
(SKVR III1 1110 yk)

Mies ja nainen

Tietäjän luonnon saanti

Ennen käen kukkumista tapetaan käärme, nyljetään, kuivataan liha kuivaksi ja jauhetaan hyvin hienoksi. Sitten viinan seassa juodaan ja nostetaan taikajuomalasi ylös samalla kun loihditaan kovalla luonnolla.

Nouse luontoni lovesta,
haltiani haon alta,
tule kanssani kapisemaan
luokseni lovehtimaan,
mulle kovaa luontoa tekemään.

Sitten tyhjennetään lasi, eikä enää pysty toisen tietäjän loihkimiset eikä mitkään temput, ja on kova luonto ihmisellä, ei vapise kovassakaan paikassa, eikä ole taudille altis.

JR 79177

Minitolstoi

Humalatila

Humalatila		
Neutraali	Vernakulaari	Karkea
humalassa juovuksissa päihtyneenä	känni, kannissä hiprakassa tuitarissa pikkujurrissa / pikkupöhnässä jurrissa olla tönössä päissään pölyssä	tuubassa seipäässä örvelöissä soseessa tillin tallin perseet olalla kännissä kuin käki

Moko

Korpelainen

Suomessa kännikaloja on varsinaisesti kaksi, ruutana, joka tuottaa etyylialkoholia selvitäkseen vähähappisessa vedessä sekä mystistä kyllä, ns. korpiainen eli seipi, joka myös korpelaisena tunnetaan. Korpelainen merkitsi entisaikaan myös korven asukasta. Venäläisillä kännikala on kansankielessä hauki eli votka ja japanilaisilla lohi, jonka kansanomaisen nimitys tarkoittaa myös sakea.

Murul

Ryppyretket

Humala tuo esiin uhon, kateuden tai hyväuskoisuuden. Viinan käyttö ja humaltumisen seuraukset ovat osa kansankuvausta, jossa kuvataan juhlimisen tapoja ja yhteisön sosiaalisia asetelmia. Kansalliskirjailija Aleksis Kivi on kertonut romaaneissaan ja näytelmissään suomalaisesta viinapää mentaliteetista. Kuuluisa on Nummisuutarin Eskon ensihumala, jossa hän nousuhumalassa hihkaisee tuntemuksensa: Nyt siivet selkääni saan, ja pyllyyni pitkän pyrstön.

Nummisuutareissa viina näkyy usein ennen kaikkea puheissa, *Seitsemässä veljeksessä* humalatila näkyy toiminnassa. Rituaalisista juomingeista on kulkenut kehityskaari Ukon vakoista, härkämiesryppyihin ja kaupunkimatkoihin mm. Tallinnaan ja Pietariin.

Nautinto

Vahva humala

Tämä on saakkuna uroosta, joka meni Lesvierin luokse mahtavalla mielellä pitäen itseään väkevänä. Lesvieri sanoi että tuollaiset miehet voittaa Humala -niminen mies, mutta sitä ei uros uskonut. Tuo Humala niminen mies olikin viina ja se voittikin uroon, kun Lesvieri juotti uroon juovuksiin. Ei tarvinnut enää voittajaa etsiä, kun mies kaatui viinan vaikutuksesta, niin ettei muistanut seuraavana päivänä itsekään mihin oli kaatunut ja miten, ennen kuin hänelle sanottiin Humalan sen tehneen, viina hänet voitti. JR 25303

- saakkuna = satu, tarina

Nightwalk

Humalaisen uho

Kun tulevat he humalaan
he herroja ei kumarra,
vaan puukko heillä on kädessä,
ollessaan pannun ääressä.
En kirjoita mä turhia
sillä onhan usein murhia,
nuo salapoltot saanehet
aikahan eikä vielä mennehet.
Kun tärvätähän viljaa niin
on viinasakko vieläkin,

jonka maksetuiksi myötähän,
lehmiä, karjaa vietähän.
Vaan kellä ei oo taloja,
eikä muutenkaan myöntänyt
varoja,
he vesileivällä maksavat,
saamansa sakot raskahat.

JR 27841 yk

Nyrkki

Terästyksen synty

Seppä Lehoton oli vähän viinaan menevä mies, mutta mikään rapajuoppo hän ei ollut. Kun hän tuli taloon viikatteita takomaan hän kysyi: - Vetteenkö vai viinaan karkastaan?

Joka arvasi vastata, että viinaan ja antoi sepälle "pelekan pään" sai olla varma siitä, että sai hyvät ensiluokan viikatteet. Jos vastasi, että vetteen ne meillä karkastaan, sai tulokseksi "vesiviikatteet" ja oli hätää kärsimässä heinä-aikana, sillä seppä Lehoton oli siksi ylpeä, että hän lähtenyt töitään parsimaan, vaikka miten olisi pyydetty ja mitä palkkioksi luvattu.

...

Kerran emäntäväki ei osannutkaan talossa kohdella seppää tämän arvon mukaisesti. Kun illalla tuli maatapanon aika, oli emäntä laittanut sepälle tilan olkikuvosta tuvan lattialle ja sanonut: tuossa on sepän tila. Seppä katsoi yötilaansa?? ja sanoi.
- Kas, kun et roskakkaalle tehnyt. JR 48549

- roskakas = riukujen säilytyskatos

Oletraessa

Juomari puolisona

Kansanrunoissa varoitetaan tyttölasta laulamasta liikaa, koska silloin joutuu juomarille. Jos tyttö laulaa paljon, hän saa kumppanikseen juomarin, rahattoman, varattoman ja siitä seuraa valitettava kohtalo.

Juomarimies tulee kaupungista kotiin viinapyörryksissä, putelit kainalossa ja on riidanhaluisena. Vaimoparka saa kuulla solvauksia, josta hän tietää lähteä karkuun kotiväkivaltaa ja pakenee naapuriin henkensä edestä ”henkeänsä hoitamaan”.

Ootkos kotona huora homesykerö,
tuo pikari pöydälle.
Nouse vaikka nappaamaan!.

(Mukailtu julkaisemattomasta kansanrunosta)

Päissään

Viinamiehen runo

Kuule, viina, kumma lausu,
Kuule pulloni puheli.
Enpä moiti mahtiasi,
olet kyllä oiva ruoka,
siivosityjälle sulonen.
Vaan joka ryypyn ryypää,
se harvon kaksi kallistaa
Kolmannest ei konsaan huoli.
Saavutti se saarnamiehen,
pani se valmiinki papin,
lipun leualta puotti.

Laulatti se lukkarilla
väärän virrenki välistä.
Toimitti se tohturitki,
tuomaritki tuhniolle.
Lautamiehet laitteleepi
juttumiesten mieltä myöten.
Virka vaihtui kohmeloksi,
oikeus unen näväksi.
Sepä seppiä pillaapi
suutaria, räätäriä
äkäiseksi ärsyttääpi,
viepi penkin päähän
tukkanuottasille.

Pint

Aikapojan ratto

Aikapojan raha kuluu olueen ja viinaan. (Kansanrunosäe)

...

Kiuru, kiuru,
missä kävit?
Kanalassa vettä joit.
Ryypäsit ryypyn,
ryypäsit kaksi,
et tullut hullua hurskaammaksi (lastenloru)

Piristys

Viinaruno

Viinasta en viihtinyssä
Enkä rommista rohenna
Runontevollen ruveta
Lasten kuullen laulamahan
...
Ennen joivat julmemmasti,
Meidän paikoilla pahemmin
Oli viinaa viljavasti
Keitto kelvoton kotona,
Kun keitto keväällä alkoi
Pannut pantihin tulelle

Kohta miehet mieltä puuttui
Vaimot pelosta vapisi

Miehille kova meteli.
Niistä käytihin kärkeä
Paljon juttuja pahoja
Sepä oli viinan seura
Ennen juomarin elämä
Meidän maassa mainittava
Aina siitä riita alkoi
Sekä tappelu tapahtu'.

... JR 04071

Pojanpullo

Varoitus juoposta

Että ei viina viettelisi
Sille tielle tietämättä
Kussa ennen eksyväiset
Kaiken ikänsä katuivat
Hyvät neuvot hyljänneensä
Väärin käyttäjät väkevät
Vielä teillekin teroitän
Nuoret neidot neuvoksi
Kauan miestä katsomahan
Avioksenne ajoissa.
Moni joutuu juomarille
Kuin ei vanhemmat varoita
Luontokappale katuupi

Juomarille joutuneensa
Valittaa hevosen varsa
Tuota syytä syntisestä
Kuin on armoton ajaja
Kuskariksi kummallinen
Kuin on reessä viinarenttu
Oluen juoja ohjaksissa
Ei hän sääli sälköänsä
Tunne varsansa vajauta.

JR 04071 *yk*

Sadekehä

Kova juomaan

Juomariksi sanovat ja juomari olen paha
Hei luulia illalla juomari olen paha
Nytkin laitoin viinaa saamaa viijen ruplan rahan
Hei
Mitäs mie tuost viijest ruplast' join mie kymmenäkki,
Hei
Sain mie enne sata ruplaa joiha minä senki
Hei
Sitte mie kärsin rangaistuksen istuin mustan penkin.

JR 59818

Putkan takana

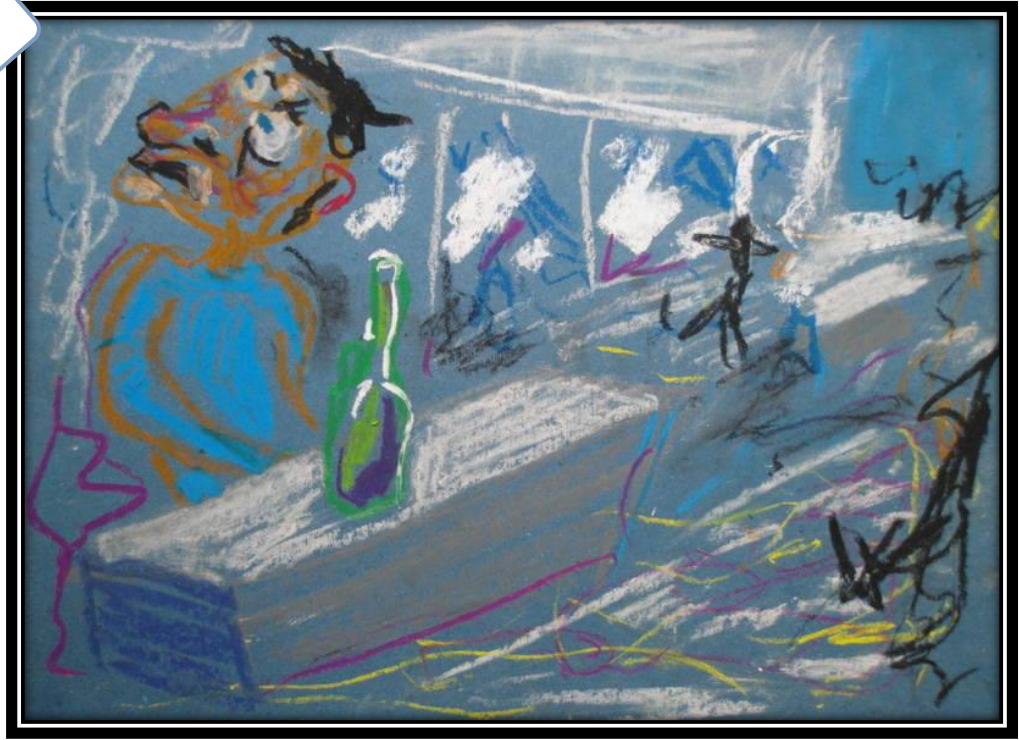
Mieliteko

...

Mänöö hän kaapistaha
Mielitekoo katsomaha.
Sieltä hän otti yhden ryydyn
Toki toiseni panoopi,
Panoo kohta kolmannenki
Neljännen nenänsä alle
Panee vielä viennenki,
Kuvvennenki kulkukunsa
Sepä seitsemän panoopi

Kaheksannen kallistaa
Yheksän ystä vän kanssa
Kyllä kymmenen panenki
Siit ei piisoo pikari
Yksi jumpru juotavaksi,
siit ei kastu kielen kanta
Eikä kastu kaulan varsi
Pikarista pienosesta
Siitä mänöö härkähäntä
joughineen
Hepo heinähäkkineen
Vielä vaimon vuattietki
Isän ikuhopiet.
JR 59486

Pystyssä

Viinavirsi

Viinasta ov valitusvirret

Sinä viina veljenä olet niin kavala,

Saatoit minut kirkkomaalle vääryyttä tekemään,

Saatoit minut vankeuteen suureen häpeään.

Vihamiehet saattoivat iäksi vankeuteen,

Luojan lujan armon kautta pääsin vapauteen.

...

Pellot kasvaa ruohoja,

vain maat on jääneet.

JR 72410 yk

Pystyssä 2

Viinan vimmaama

Kun järki on viinalta vimmattu
On ihminen kuin peto
Surmaa lähimmäisensä
Woi kauhiata tekoo.
Wiina ompi vimmanut
Niin monta tuhat sielu,
Ja juomarille auki seiso
Helvetin kauhia nielu.
Tuhannet on murhattu
Toin viinan-myrkyn kautta
Woi Kristi-kansa sinua
Kuka voi sua tästä autta.
Te viinan myrkyn kauppiat
Kyll' paha palkka on teille,
Te olette apulaisena
Helvetin perkeleille... JR 39011

Rimiman – Hemminway mini

Neuvo

...Isä, älä ikänänsä
Pojalles viinaa anna,
Jos et tahdo perustusta
Turmelukseen panna.

JR 39011

- neuvoa antavat = viinaryyppy

Road

Ukon vakat

”Ukon vakat” (myös *Ukon vakkajuhla*) viittaa vanhaan suomalais-karjalaiseen perinteeseen, jossa ylijumala Ukkoa (taivaan ja ukkosen haltijaa) lepyteltiin ja häneltä toivottiin hyvää säätä ja satoa. Riittiin kuului yhteinen juhliminen ja uhrin luonne: erityisesti olut ja muu väkevä juoma kuuluivat keskeisiin aineisiin, koska ne olivat arvokkaita ja ne sopivat ”juomauhriksi” sekä yhteiseksi pitojuomaksi. Juominen ei siis ole vain humaltumista varten, vaan osa rituaalia: se tekee juhlayhteisöstä yhden, vahvistaa sidettä jumaluuteen ja merkitsee samalla toiveen (ja joskus lupauksen) runsaudesta tulevalle vuodelle.

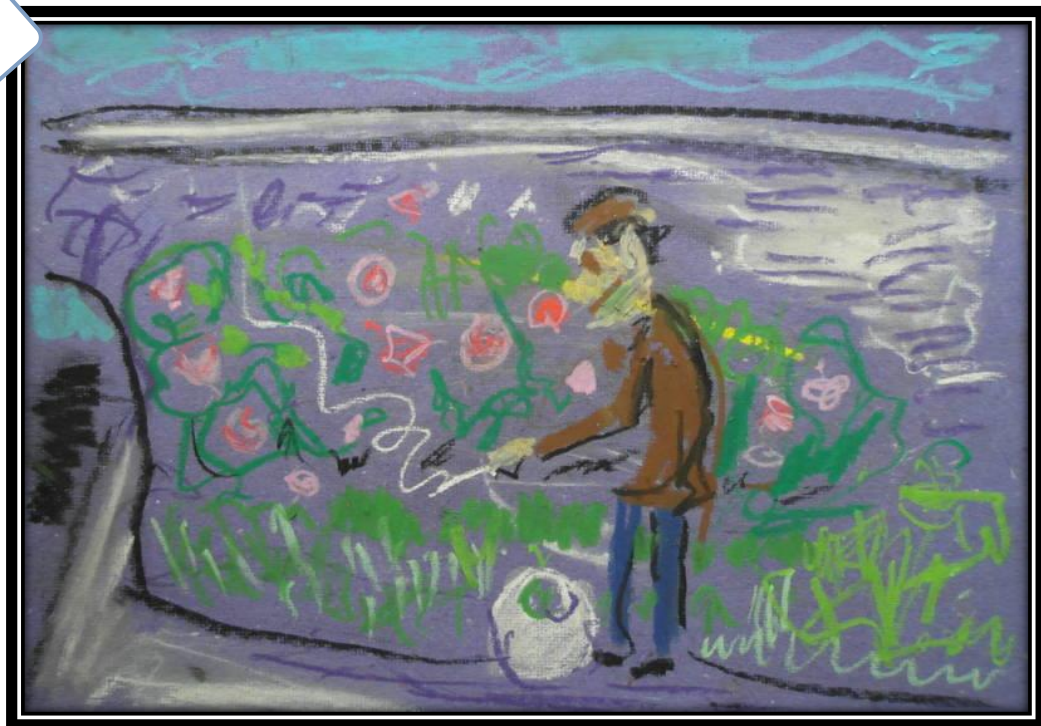
Romantika

Humalasanastoa

- Henkilö oli *juovuksissa* ja käyttäytyi poikkeuksellisen äänekkäästi.
- Aamulla hänellä oli kova *krapula* (tai *pohmelo*), eikä työnteko sujunut.
- Olin eilen vähän *hiprakassa*, mutta en mitenkään pahasti.
- Se oli ihan kunnon *känni* – nyt on *darra*.
- Heräsin *aamupöhnässä*, ja vasta kahvin jälkeen alkoi helpottaa.
- Ei niinkään päätä särje, mutta on kunnon *morkkis*.
Se oli niin *seipäässä*, ettei pysynyt pystyssä.
- Oli ihan *tuubassa* ja sammui kesken kaiken.
- Joku ehdotti *korjauskaljaa*, mutta päätin olla juomatta.
- Otatko korjaussarjaa?

Roosid

Kippis ja skå!

Juomatervehdys on ajan saatossa muuttunut. Kansanrunouskeräelmän mukaan ennen tehtiin toisin.

”Sinä Paavo Tahvonpoika Hänninen syntynyt Perjärvellä, eikä tehty. Ota ryyppy vanhaan rintaasi, noin nuoruuden muistoksi!”

Tämä oli eräänlainen ryyppy-siunaus-loru, jonka aikana viinaryyppyä pidettiin kädessä noin rinnan korkeudella. Ja kun loru oli luettu, heitettiin ryyppy kurkusta alas. Näin tämä toistui joka ryypyllä.

JR 83000 Muolaa

Saloydatsen

Tarina ryppytarjoilusta

Äijä tulee kotiin juotuaan likaa ja alkaa itkien rukoilla Raamattu käsiensä alla. Hän pyytää Jeesukselta viisautta ja apua pysyä erossa pahasta ja viinasta, ettei sielu joutuisi turmioon. Mummo moittii ja varoittaa viinan vievän järjen ja aiheuttavan syntiä sekä katumusta.

Äijä puolustautuu ja muistelee käyntiä naapurin Villen luona, jossa häntä kestittiin ruualla ja ryppytarjoiluilla, pidettiin ruokarattoa kaskuille ja vietettiin hampaan huuhtojaisia. ja mukaan annettiin vielä hauki kotiin vietäväksi hengenheimolaisuuden ja kestiystävyyden takia. Rahaa ei suostuttu ottamaan, tuomiset annettiin vanhana naapuriystävyytenä. Kotona naiset perkaavat kalan ja mummo jatkaa paheksuntaa.

- hampaan huuhtojaiset – vertaus ryypyille

Saslik

Metsänpeitossa

Viina ei vain vie mennessään, joskus se toi takaisin. Kun eläimiä eksyi ja jäi metsän peittoon eikä niitä muuten löydetty, niin otettiin vähän viinaa ja rahaa, mentiin niiden kanssa metsään ja ensimmäiseen vstaan tulevaan kusiaispesään kaadetaan se viina, raha pantiin viinan jälkene kekoon ja sanottiin sanat:

Anna pois metsä omani,
Vieläkö minun pitää metsältä ostaa,
Se on minun omani.

Tämän viinatempun jälkeen kadonnut tulee kyllä kotiin.

muk. JR 16931

Sateensuojassa

Juomaripojan laulu

Mies kerran juomalassa jo lähellä kirkkomaan
Kun ilta varjo maahan käy han läksi kulkemaan.
Vaan pimeäs ei löytänyt hän tietä rantahan
Vaan viina kirkko maallen vei hän kaatui hautahan.
Aamulla kun heräsi pääns oli selvinnyt
Hän kummaksuen katseli mis oli läväntyt.
Joskos mä kauvan kuolleena sitä en mä tietää voi
Kun arkkuni on jo lahonnut vai lieneekö pantunakaa.
Eikös muut nyt nousekaan kun minä yksin vaan.
Kun heidän luun rauhassa lepäävät haudassa.
Kun lintu pieni visersi niin metsä kajahti.
Kuin tuuli tuima pulsi niin aallot loiskahti.
Viinaa ryyppäilin ja ehkä liijankin
Kun henttuni minun hyljäsi ystäväni rakkahan.
Viinaa minä ryyppäilen ja se on mun iloni
Kun viina on minun hautani ja pullo mun arkkuni.
Nyt lauluni minä lopetan ja heitän pannaan pois.
Kun ei ole minulla henttua joka viinaryypyn tois. **JR 35220**

Seisevus

Kielenkostuke

Eikä kastu kielenkanta
Pikarista pikkusesta;
Totta toisenki panee,
Juopi kohta kolmannenki,
Neljännenki nenänsä alle,
Wielä juopi viidennenki,
Kuudennenki kurkkuhunsa,
Sekä juopi seitsemännen
Kaheksannen kaulahansa,
Juopi tuopin, toisen kanssa
Wielä kannun kaatelempi.

...

JR 02405

Shiny

Korppi tietää onnettomuutta

Korvella kuusten juurella,
sateella sekä tuulella
siellä aijotahan hankkia,
nyt tekemällä rankkia.
Tiinuissa rankit happanee,
vaikka onkin talvi pakkanen,
sillä rankki kun se keitetään,
sitten kohta mahaan
peitetään.
Kun värkit kuntoon saatetaan
niin pannun paikka laaditaan

kun tulta alle virittää
niin viina juosta lirittää.
Sitten vallesmannit vanhatki,
ja lautamiehet laiskatkin,
kulkevat pitkin metsiä,
koettaen viinaa etsiä.
Jos viinatehtaan viimeinkin,
he löytävät vaikka pienenkin
niin mukanansa sen raastavat
ja siitä oikeuteen haastavat.

JR 27841

Sivekäs

Sikunaviina

Miestä toivoin pojastani,
Ukon lapsesta urosta,
Eipä tullut tuota tuosta,
Tuli tumpelo sukuuni,
Epatto emän alaani,
Tuli villi viinan juoja,
Raivo ostaja oluen.
Oisi mulla onni ollut,
Etu muutoinkin elää,
Sikuna minut sivalti,
Savuviina täksi saatto, ...

SKVR VII2 2459

sikuna = **Sikuna-viina**: Viittaa slangissa heikkolaatuiseen, epäpuhtaaseen viinaan, jossa on paljon näitä öljyjä. Sikuna eli sikunaöljy tarkoittaa käymisprosessissa syntyviä epäpuhtauksia (korkeampia alkoholeja), joita esiintyy erityisesti huonolaatuisessa, tislatussa viinassa, pontikassa, oluessa ja viinissä.

Silverhead

Loru

Tulin villi viinan juoja
Raivo ostaja oluen
Jospa joisin siivollani
Joisin taitavan tavalla.

Karhuviina

Perinteinen viina saattoi olla Alkon tuotantoa tai sitten kotipolttoista, mutta kummassakin oli funktio sama. Väkevää juomaa tarvittiin karhunpeijaisjuomaksi. Viinaa käytettiin yleisesti myös lääkeseosten ainesosana, ja karhun luilla tai muilla ruumiin osilla lääkkeestä tuli vielä voimallisempaa.

Esimerkiksi pistoksen lukuun ammustaudin parantamiseksi tarvittiin seuraava konsti. Piti olla yhdeksän neulaa, yhdeksän äimää, yhdeksän naskalia sekä puu-kuppi. Neulat pannaan kuppiin pystyasentoon ja päälle kaadetaan viinaa karhun päälun läpi alimman reiän kautta puukuppiin. Sen jälkeen lausutaan pistoksen sanat.

Smart

Vaimo ja viinapullo

Vaimon oli määrä tavata vierasta miestä, vaan vaimon oma mies makasi kotona, vieras mies tuli ikkunan alle, ja vaimo ei saanut muuten sille sanotuksi että mies on kotona niin hän lauloi lasta tuuditellessaan

Ei saa pörri tulla,

Hurttu makkaa kotona,

ja ruura lasta rullaa.

Mene pörri metsään,

metsässä on lato,

siellä laton sillan al

on pörrin tuuti lulla.

Vaimo oli varannut pörrille ladon alle viina pullon.

Smoking redhead

Väinämöisen veljenpoika

...Väinämöisen veljen poika
Sanoi Liisallen samassa:
Pane paljolta pattaa
Hirven huulta, peuran kieltä,
Kyll' minä hapanta hangin,
Tuotan viinan Tornioista,
Haetan Oulusta olutta,
Kutsu vanha Väinämöinen
Vielä siihen soittajaksi....

[Palaa runoluetteloon](#)

JR 67198

Solaris

Laulu Pietarin rentuista

Pietariin minä kerran läksin,
pois kotoa etemmäksi.
Kun mä kuljin kaiken yötä,
nälkä tuli, tahdoin syödä.
Hartsoonaan minun täytyi mennä,
jossa oli miulla tuttu ämmä.
Söin minä join minä kastoin kaulaa.
Ulkoakin tuli muita,
tuttavia joita kuita.
Nytpä leikki alkoi uusi,
he nyt sajuvettä huusi.
Yö nyt kului hupaisesti,
kunnes kukkarossa kesti.
Kaikki meni hiiden lailla,
kun ol' mieli muilla mailla.
Lähetettiin ajamahan,
yksi ajoi miehen maahan.
Toinen akselinsa poikki,

kolmais kanavassa loikki.
Tuonne jäi se Laurin lakki,
sekä Jussin juhlatakki.
Hattu Mattilan Mikolta,
rataanpyörä jäi Pekolta.
Tuon jäi Lienan liuhkikannu,
sekä Kaisan kahvipannu.
Kallelta jäi kaarikaula,
Tuomaalta tupakkanaula.
Nyt sanoopi Pekko, Mikko,
hartsoonaa mänköö hitto.
Hartsoonaa en enään lähde,
millokaa mie ryypyn tähden.
Hyvä ettei männyt henki,
pahuus oisi vienyt senkii.
Ettaprauta, ettaprauta,
ettaprauta siepolaa.

(JR 75382 mukaeltu juomalaulu)

Stoppi

Mieletön suhde

Jaska tulis tuttavasti
Sopivasti saatetuksi
Sydämihin suomalaisten,
Kuinka mielen miehen päästä
Wiepi viinan särpiminen,
Kuinka tavat turmeltuvat
Poikamiesten parastenkoi
Kasvot kaunihit katoovat
Kuinka lapset juoppolallun
Äidin eessä itkun kanssa

Kitajavat kotonansa,
Wilusta he värisevät
Näljän kanssa nääntyneinä.
Jos nyt tahdot tarkimmasti
Osata oikein eleä,
Niin viero viinoa peräti
Sekä karta karvojanya.
Ole viinalle vihainen,
Tee jo kelpaava katumus,
Armon ajalla alota.

JR 47670

Suhde

Viina juosta lillittää

Simossa ja salossa,
niinkuin koko talossa,
viina juossa lillittää,
valkie alla sirittää,
juoksee salaa pannusta,
porvarien puojista,
Piikatyöt oli saunassa,
kahvipussit oli naulassa,
polttelee saunan pesässä,

leivisköitä on kesässä.
Vallesmannit vanhatki,
lautamiehet laiskatki,
hakee pitkin metsiä,
viinan keittoja etsiä,
Jos ne löysi vihoinkin,
viinan keiton pienenkin,
mukahansa raksivat,
hatut, pannut, kattilat.

JR 28107

Sweet Kiss

Lantrinki

Entisaikaan oli tapana sekoittaa viina kahviin, vaikka kahvia pidettiin kallina, rikkaiden juomana ja toisaalta toivottiin, ettei viinaa huomattaisi tai muistettaisi. Mutta kun kahvit oli juotu, ukoilta tippui järki, koska viinamärkää oli tullut juoduksi liikaan. Mitä isot edellä, sitä pienet perässä. Viinaa eivät lapset voineet nauttia mutta leikeissä aikuisten touhuja matkittiin. Lasten suusta saattoi kuulla totuuden.

Ukko kurkkaa pulloonsa onko siellä märkää,
Että saisi sekoittaa ja punssin pulskan särpää.
Kuin sokeri kuumen kahvin kanssa kupin pohjassa sulaa,
Ukko akkaa ärjäsee: Missä on viinapullo,
Missä on viinapullo, sinä ammän rontti?!
Sitten paljas viina pitkin päivää huliseepi suussa,
Akka toruu tirsuttaa ja välistä vähän murjottaa.

...

Kas nyt jälleen leikki alkaa, ukko akka napisee,
Vitsan vinkuessa akka karkaa että jalat rapisee.
- Jos en nyt kahvia saa maistaa,
kupit kukistan ja pannun seinään paiskaan.

...

Kahvipapu rahan, riistan ulkomaillen hiisaa,
Josta on häviö heimokunnan, kun ei vähät rahat piisaa.
(Mukaeltu JR julkaisemattomasta runosta)

Tourist foto

Kahviplöröt

TV-persoonan Huutokauppakeisarin hittituote on kuparinen kahvipannu, jota on tuunattu allekirjoituksin ja tekstillä. Kuparipannun myyttisyys tulee kahviplöröstä, eli viiinan lantringista.

Lantringi = Kahvi, johon väkevä viina, pontikka tai jaloviina sekoitetaan
kahviplörö = Terästetty kahvikupillinen

Treffit pitkän miehen

Oivallinen neste

Viina on neste oivallinen.
Pyöröyttävä pisarainen
Liemi on tehty leiväksistä
Vaikuttaapi väkevästi
Meissä monella tavalla.
Yhden tekee terveheksi
Toisen runtelee rumasti
Viepi mielen miehen päästä
Kielen tyhmäksi tekepi

Yllyttääpi ystäväiset
Riitamiehiksi rumiksi
Sanat päästää saastasemmat
Siivollisuuden siteistä
Viina järjen jäähyttää
Sorkat saattaa monelle
Muuttaa miehen mullikaksi
Ehkä halpa härjäksiin
Hännättömäin hyljättävä
Hännällisilkin häväistys
JR 53555

Trio

Juomarin kuvaus

...Elkää luo suuri luoja,
Elkää antaa armollinen,
Sitä lasta syntymään,
50 Juomariksi joutumaan!
Usein pieksää pienet lapset,
Tappaapi akat tasaiset,
Sylkee silmät syyttömästi,
Vihaapi viattomasti,
55 Toruu tolkuttomasti,
Kesät kestää kestilöissä,
Juoksee joutaviss' iloissa
Eikä tunne työtä tehdä,
Suopi somasti lellä,
60 Tahtoo keviästi kävellä,
Aina syyä, aina juua,
Aina trilli trallii lyyä. SKVR III1 286.

Tuiskeromanssi

Runo velhosta

...Minä julkisest julistan
Ihan tässä ilmi annan
Ett' enen?? enempi usko
Kuoharia kuuna päännä
Kuin ne kulkeevat kylillä
Vallan vasten valhetellen
Soisi saavansa samassa
Viina kupin kulkkuhunsa
Heillä on sisällä sitten
Kauhiat kalmat keralla
Lehmän luiset leukapielet
Vaivasen varikan jalka
Porsahan potevan sorkka
Lammasraukan selkäranka
Joilla kurjat kuohunoovat
Pahat miehet paisunovat
Ilmoittavat ihmisille
Luojaan töitä toimittamaan... JR 38098

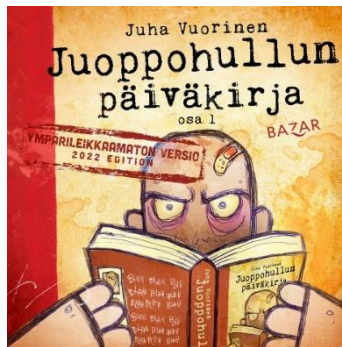
Turva – Ison vauvan pullo

Kohmelo

Viina mielen virkistää
kielenkannan irti saa
viina miestä liikuttaa
ja vanhustakin tanssittaa
vaan kun joutuu kohmelo
on kaikki ilo muistelo,
sun päätä silloin kivistää
ja nuorta mieltä painostaa

JR 76714

Vampyyrit

Sikakännit

(Kuvakaappaus Spekti – Juomalaulu – Feat video)

<https://www.youtube.com/watch?v=kUYoefkaw30>

Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu viehtymys juomalaluihin, jotka ovat jotain aivan muuta kuin ruotsalainen Belman-ruokaratto. Erityisesti teekkarit, diplomi-insinööriopiskelijat vaalivat juomalauluperinnettä.

Spektin juomlauluvideossa on esitelty monia suomalaisen juomaperinteen tilanteita kuten metsästys ja kalastus sekä upseerikerhot.

Vielä jaksaa

Ryyppy

...Milläs pöytäsi parannat,
Jos et ryypyllä rakenna?
Ottakee tästä vanhat vaarit,
Naurusuulla nuoret miehet,
Tästä pienestä potusta,
Ilovettä itsellenne, ...

SKVR VI1 744.

Vino

Pontikankeitto

Ei ole passissa pahuutta,
Eikä miehet ensimmäiset,
Passi on tehty pannun kanssa
Kokilta, kun istu iltakaudet,
Polttipa porossa kenkensä,
Vieläpä nokkansa nokesi
Kekäleitä kiirehtiessä.
Tämä passi on paljon toinen,
Kyllähän tietää tekijä:
Kun hän keitti yhden kerran,
Siitä se imelä syntyi.
Keitti hän sitten toisen kerran,

Sikunaksi siunattiin.
Keittipä kerran kolmannen,
Sai hän helmet heilutellen,
Kultapäärlyt pyöritellen,
Sitten hän siunasi sisälle,
Kattilassa kauhan kanssa.
Tämä herku herroillenkin,
Rohtoryyppy rouvasväelle.

SKVR VI1 744 *yk*

Vuotava nenä

Juttutuokio

... Tuotiin se punainen tuoli,
Istutettiin tuolin päälle,

- - -

Lieminäinen leikottiin.
55 Korjasi tukan kokoon,
Lähetti tukan emolle:
Ei näitä emo silitä,
Oma mamma mairottele,
Silottaa sininen viitta,
60 Mairottaa matala miekka. ...

- lieminäinen = hiukset

Tuoli

Ajankulu

Odottavan aika on pitkä – sananlasku

Viisissäkymmenissä oleva mies meni lääkäriin. Lääkäri antoi ohjeeksi, että pitäisi terveyden vuoksi jättää pois viina, tupakka ja naiset. Mies tiedusteli elääkö hän sitten paljonkin pitempään.

- En tiedä. Mutta tuntuu ainakin paljon pitemmältä. - kasku

Ratikan odotus

Samoilija

Kurjan köyhän kohtalosta
koto on sen kulkusalla
maja paikassa monessa
turva toisien tuvassa.
Kaikki kaupungitakaisella saapi
samota satehet
tuulen juoksut tunnustella
olla veljenä vilulle
sisarena niyrskysäille.
Usein hän haaveilee
haavan juurta likistää
tervaksia tervehtää.
Usein hän nukkuu nurmen
niityllä
kääntyy kankahan kylelle
viettää yönsä viidakossa
sammal siskona sylissä
vilu veikko vierellänsä.

Näin on kurja kohtalonsa
onnensa oikia olo.
Vaan ei hän valita, vaikeroi
vaikk' on vanhaksi jo tullut
ja maailman nurjoma ollut.
Niin hän aina aatteleepi
ja aikojansa vietteleepi:
Kerran päättyy matka tää
kalmistoon kun saavutaan
siell' on lepo rauhaisa
tyyni ilma suloisia
siell' lepää kuningas kuin
kerjäläinenkin
kun päättynyt on matka tää.

JR 22060

Walter walker

Humalaisen huominen

Paljon juominen pahoja

Viina saattelee vikoja.

Olin eilen oivallisna

Huononna humalikalaisna??, -
päänä

Jott en muista joukkojaini

Mun kapakka kaimojaini

Olko Jussi juottajanna

Heikki viinan heittäjänä

Paavo pullon painajanna:

Liekko Lauri lakkinunna

Tahi Matti maistelunna

Eli Eirikki enemmän?

Toki tiesivät toverit

Ystäväini, yhtä kaikki

Että eilen juotettiin

Oltta viinoa olalta

Sekä rommia sekasten,

Toisin tohtisin totia

Rommi punssia punasta,

Jota juotihin jokainen

Illemmalla maisteltihin

Kello kuuden kuultaessa,

Eli seitsemän edellä.

Eilen lystiä enemmän.

Oli nauttia olommin

...

JR 42045

Wohoo

Laskuhumala

... Van on perästä???
pää kipiä, Tänä päinä???
Silmät verta sihkuavat,
Punaisenna pullottaavat,
Jota kaikkea katua
Minun pikkusen pitäisi
Jott' en vasta joutuseisi
Tuohon tuskahan tulisi
Rahan kautta kauhiahhan
Tahi tautihin pahahan
Kun on pääni kuokkianna
Hivuksien hierojanna?
JR 42045

X ja Y-akseli

Eräästä kosijasta

Tiempä laulun lahen lipoista
Sievän runon Rissasesta,
Kuin on kulkenna kosilla
Käynyt lohon Liisan luona
Kuin on kauan kuihkettuna
Samoin salaa suhistu
Vuotta monta muisteltunna
Nyt on tullut täytetyksi
Aivottu avioliitto ...

Siellä kaite kahvit joivat
Naima kansa kaksin kupin
Wielä välistä venähti
Kuka tiesi kuokkijoille
Puhemies puteli käissä
Wielä viinaa tarihti
Antoi ryypin Aatolpille
Kiertyi kaksi Keinäselle
Löytyi lippu Lautijalle
Kuppia kaksi Kustaville
Juoksi tuosta Juosepille
Wahvat ryypyt Wäisäselle
Siinä saunassa sitoivat
minut kuppi kumppaniksi.

JR 68093

Yhteinen matka

Pikku-ukot

Pikku-ukkojen näkeminen on tyypillinen, usein pelottava visuaalinen aistiharha (hallusinaatio), joka liittyy vaikeaan alkoholin vieroitusoiretilaan eli juoppohulluuteen (*delirium tremens*). Tila vaatii välitöntä sairaalahoitoa, sillä se on hengenvaarallinen, mutta hoidettavissa oleva

Ilmiö esiintyy yleensä pitkäaikaisen, runsaan alkoholinkäytön äkillisen lopettamisen seurauksena, usein 2–4 vuorokauden kuluttua juomisen päättymisestä. Visuaalisten harhojen (kuten pikku-ukkojen) lisäksi oireisiin kuuluvat aggressiivisuus, sekavuus, pelkotilat, vapina, hikoilu ja unettomuus.

Yksin

Yhdet vielä!

Suomalaiseen syväsemantiikkaan kuuluu kielelliset ilmaisut. Kun ravintolassa valomerkki ilmoittaa illan päättyvän, tilataan usein yhdet vielä, kun tosiasiasa on tarkoitus tilata yksi annos.

Vai tuleeko tilattua useampi siinä samalla?!

Ykss

Devils milk - Pirunmaito

LÄHTEET

Apo Satu, Viinan voima, Näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkoholiajatteluun ja -kulttuuriin Kippurahäntä, Alkoholiaiheisen perinnekilpailun satoa, toi. Hakokorpi-Jumppanen, Matti Virtanen, SKS 1977

Korhonen Veikko, Rämekorven viinakuninkaat , kuvaus korvesta, Kustannusosakeyhtiö Otava, 1920

Råman Marita. Kansanrunojen numeraalit, (pdf) 2026

Strandage Tom, Kuusi lasillista historiaa, suom. Jaana Iso-Markku, Edita 2006

Strandage Tom, Kuusi lasillista historiaa, suom. Jaana Iso-Markku, Edita 2006

Vilkuna Kustaa H.J., Juomareiden valtakunta 1500-1850, Kustannusosakeyhtiä Teos, 2015

Finn.lit.fi / SKVR Haku

Lyhenteet

KH = Kippurahäntö

VK = Veikko Korhonen

JR = Julkaisemattomat kansanrunot digiverisona

SKVR = Supmen Kansan Vanhat Runot

TEKIJÄT

Marita ja Samuli Råmanin *yhteislogo on* julkaisusymboli, käytettävissä joko yhdessä erikseen nimellä täydennettynä tai

sellaisenaan. Se on samalla yhteistyön, kuvan ja tekstin

symbioosin symboli. Yhteistyötä on tehty vuosien ajan myös hallinnollisissa tehtävissä, mutta tämä työ on ensimmäinen laatuaan, jossa ensin on ollut kuva ja sitten kuvien perusteella on luotu tekstikompositio.

Visualisointi eli kuvat:

Samuli Råman s. 1982 Espoossa, taiteen maisteri, animaattori ja kuvataiteilija, valmistunut Tallinnan kuvataideakatemiasta animaattoriksi ja Tampereen ammattikorkeakoulusta kuvataidelinjalta.

Tekstualisointi eli teksti:

Marita Råman s. 1953 Joensuussa, filosofian maisteri, eläkeläinen, vapaa tutkija, koulutus Helsingin yliopistosta folkloristiikasta, semiotiikasta ja kansanuskosta. Suorittanut tuotekehitykse erikosiammattitutkinnon, ympäristöosaajan jatkokoulutuksen. Toimintu hallinnollisissa tehtävissä ja laatupäällikkönä sekä kehittäjänä.

SISÄLTÖ	Sivu		
Johdanto	3	Pois luirakkeet	36
Juhannusjuomat	4	Kestiystävyyys	38
Tönössä ollaan	6	Pistoksen sanat	40
Pontikka	8	Juomisen hinta	42
Viina	10	Ähkyn loihito ja parannus	44
Kekkelehtiminen	12	Pulloloru	46
Lahjus	14	Oluen valmistus	48
Tolkuton känni	16	Perskännit	50
Chang Kuo	18	Harrastuksena väkevät	52
Silvaus	20	Nettibaari	54
Pirttiviina	22	Väkijoukossa kohdataan	56
Viinasta katsominen	24	Viinakuningas	58
Tontulle loiskausuhri	26	Repijäinen	60
Pullotettu aurinko	28	Kittaaminen	62
Huono omatunto	30	Kostea kalareissu	64
Kännikala ja tunteet	32	Peijaisissa penkin alla	66
Viinakset laulattaa	34	Korven kyyneleet	68
		Humala paikannimenä	70
		Viinamäen miehet	72

Lemmenloitsujen viina	74	Ryppyretket	112
Alkoholimyrkytys	76	Vahva humala	114
Trokaaminen	78	Humalaisen uho	116
Olutarvoituksia	80	Terästyksen synty	118
Häätanssi	82	Juomari puolisona	120
Kielenkantojen kirvoitus	84	Viinamiehen runo	122
Kirkkokänni	86	Aikapojan ratto	124
Kusinen paikka	88	Viinaruno	126
Silliaamiainen	90	Varoitus juoposta	128
Kestiystävyyys	92	Kova juomaan	130
Pirttiviina	94	Mieliteko	132
Tuopillinen olutta	96	Viinavirsi	134
Karhun kengitys	98	Viinan vimmaama	136
Ryypätään herroiksi	100	Neuvo	138
Sämpylän ämmän viinatroppi	102	Ukon vakat	140
Tukeva nainen	104	Humalasanastoa	142
Tietäjän luonnon saanti	106	Kippis ja skål!	144
Humalasanasto	108	Tarina ryppytarjoilusta	146
Korpelainen	110	Metsänpeitossa	148

Juomaripojan laulu	150
Kielenkostuke	152
Korppi tietää onnettomuutta	154
Sikunaviina	156
Karhuviina	158
Vaimo ja viinapullo	160
Väinämöisen veljenpoika	162
Laulu Pietarin rentuista	164
Mieletön suhde	166
Viina juosta lillittää	168
Lantrinki	170
Kahviplöröt	172
Oivallinen neste	174
Juomarin kuvaus	176
Runo velhosta	178

Kohmelo	180
Sikakännit	182
Ryyppy	184
Pontikankeitto	186
Juttutuokio	188
Ajankulu	190
Samoilija	192
Humalaisen huominen	194
Laskuhumala	196
Erästä kosijasta	198
Pikku-ukot	200
Yhdet vielä!	202
Devils milk – Pirunmaito	204
Lähteet	205
Tekijät	206
Sisältö	207